

מרכז אדמונד דה רוטשילד
לחיבור השכלה גבוהה-תעסוקה

כלים קלים
לימים קשים:
ערכת חירום
להוראה בזום
(לשליפה
מיידית
לפני שיעור)

10 המכות
של הוראה
ב-ZOOM
10 כלים

להתמודד איתן

זו לא עוד הכשרה.

זו ערכת עזרה ראשונה.

לימים שבהם קשה להחזיק קשב.

קשה לדבר מול ריבועים שחורים.

וקשה עוד יותר להרגיש שהשיעור "תופס".

הקלפים כאן לא דורשים הכנה מיוחדת, לא טכנולוגיה מתקדמת, ולא אנרגיה שאין לנו כרגע. רובם לוקחים דקה-שתיים, ויכולים לשנות את האווירה בשיעור כמעט מיד. קחו מה שמתאים, שנו, דלגו. אין כאן דרך אחת נכונה.

“כרטיס כניסה” לשיעור

רעיון ומטרה

הרעיון פשוט: עוד לפני השיעור - שולחים משהו קטן לסטודנטים. לא סיכום, לא חומר קריאה, משהו שמדליק נורה קטנה. זה יכול להיות: שאלה, תמונה, קריקטורה, משפט מסקרן. המטרה היא לא ללמד, אלא לגרום להם להגיע לשיעור כשהם כבר מעורבים.

איך עושים את זה בפועל?

הדרך הכי קלה היא פשוט לבקש מהבינה המלאכותית לייצר משהו כזה. לדוגמה, זה פרומפט שעבד לנו לשיעור על המהפכה הצרפתית: **“צור קריקטורה פשוטה ונקייה בסגנון הומוריסטי. הסצנה: דמויות מהמהפכה הצרפתית בתוך כיתה מודרנית או שיעור זום. הוסף כיתוב מצחיק שמחבר בין המהפכה לחיי סטודנטים היום.”**

The French Revolution: just like your classes, but with a bit more guillotine...

והנה מה שיצא: שולחים בקבוצה, במייל, במודל או בכל פלטפורמה בה אתם מנהלים את הקשר עם הסטודנטים. לא יצא מוצלח? נסו שוב עם ניסוח קצת אחר. זה חלק מהמשחק.

הערה: המודלים עדיין מתקשים עם פונטים בעברית, אז עדיף שהתמונה תהיה באנגלית - או להוסיף את הטקסט בנפרד.

“כרטיס יציאה” מהשיעור

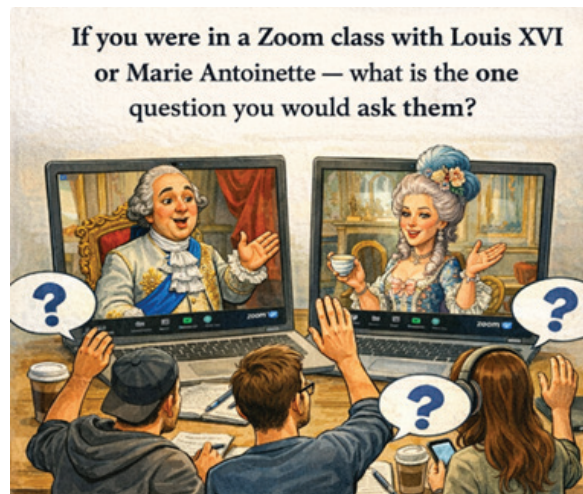
רעיון ומטרה

בסוף השיעור - שולחים משהו קטן. לא סיכום מסודר, לא עוד תוכן. רק רגע אחד של עצירה. זה יכול להיות שאלה, משפט, או תמונה שמחזירה את הסטודנטים למה שהיה עכשיו. המטרה היא לא “ללמד עוד”, אלא לסגור רגע את המעגל ולתת לסטודנטים לחשוב מה נשאר איתם מהשיעור.

איך עושים את זה בפועל?

זה למשל פרומפט שעבד לנו לשיעור על המהפכה הצרפתית: “סיימתי ללמד שיעור על המהפכה הצרפתית. צור תמונה קלילה שמחברת בין הדמויות ההיסטוריות

(מארי אנטואנט, לואי ה-16) לבין סטודנטים בשיעור זום, עם טוויסט מצחיק או עכשווי.”

והנה מה שיצא: ←

אפשר לשלוח מיד בסיום השיעור, או כמה דקות אחריו.

לא יצא מדויק? נסו שוב. לפעמים צריך שניים-שלושה ניסיונות עד שמוצאים את התמונה המתאימה ביותר.

"משפט אחד" לעיבוד מהיר

רעיון ומטרה

"משפט אחד" היא מתודה קצרה ופשוטה, שמאפשרת לסטודנטים לעצור לרגע, לעבד את מה שנלמד ולנסח תובנה מרכזית בצורה ממוקדת. המטרה היא לחדד הבנה אישית ולחזק את הזכירה של התוכן.

איך עושים את זה בפועל?

במהלך השיעור או בסיומו, מבקשים מהסטודנטים להשלים משפט מנחה קצר, למשל:

"הדבר המרכזי שאני לוקח/ת מהשיעור הוא..."

אפשרות נוספת:

"משהו מפתיע שלא ידעתי ולמדתי בשיעור הוא..."

הסטודנטים מתבקשים לומר את התשובה או לכתוב אותה בצ'ט של הזום. מומלץ להקריא בקול מספר תשובות כדי לתת להן תוקף. השלמת המשפט מסייעת למקד את החשיבה, לארגן את הידע ולהפוך את העיבוד לפשוט ונגיש, גם עבור סטודנטים עם קשב נמוך או עומס גבוה. המטרה אינה לנסח תשובה "נכונה", אלא לחדד הבנה אישית ולחזק את הזכירה של התוכן.

“בדיקת דופק” במהלך השיעור

רעיון ומטרה

“בדיקת דופק” היא עצירה קצרה לבחינת מצב ההבנה של הסטודנטים בזמן אמת, תוך יצירת מרחב בטוח שמאפשר גם אי-בהירות. שואלים שאלה פשוטה: “כמה זה ברור לכם כרגע על סולם של 1 עד 5?” המטרה היא לא לאמוד “רמת הצלחה”, אלא להבין יחד איפה נמצאים ולהתאים את הקצב.

איך עושים את זה בפועל?

לאחר איסוף התגובות: אם יש פיזור רחב או הרבה תשובות נמוכות - עוצרים ומחדדים נקודה אחת. אם רוב התשובות גבוהות - ממשיכים.

הסטודנטים מגיבים בצ'אט של הזום במספר בלבד. אפשרות נוספת היא שימוש בכלים אנונימיים, כגון Mentimeter או Padlet שמאפשרים תגובה ללא חשיפה אישית. כדאי להוסיף משפט מנרמל לפני: “גם 1 וגם 2 הן תשובות לגמרי לגיטימיות - זה בדיוק מה שעוזר לי לדעת איפה לעצור.”

"השאלה שמושכת פנימה" לפתיחת שיעור בזום

רעיון ומטרה

"השאלה שמושכת פנימה" היא מתודה קצרה לפתיחת שיעור, שמטרתה להעביר את הסטודנטים ממצב של פיזור וחוסר קשב למעורבות מיידית.

במקום להתחיל בהסבר, פותחים את השיעור בשאלה אחת מסקרנת, מפתיעה או מעט פרובוקטיבית, שקשורה לנושא הנלמד. המטרה אינה לקבל תשובה נכונה, אלא לעורר סקרנות, לייצר מעורבות מהדקה הראשונה ולהכניס את הסטודנטים לחשיבה.

טיפ קטן

שאלה טובה היא שאלה שלא צריך להתעכב עליה יותר מ-15 שניות, אבל כן מעוררת חשיבה.

איך עושים את זה בפועל?

מציגים שאלה ומבקשים מהסטודנטים לענות בצ'אט תוך 10-20 שניות. לאחר מכן מתייחסים ל-2-3 תשובות וממשיכים לשיעור. למשל:

"מה לדעתכם הגורם המרכזי לתופעה שנעסוק בה היום?"

או

"מי כאן חושב שהאירוע שנעסוק בו היה בלתי נמנע?"

“רגע התכנסות” לפתיחת שיעור בזום

רעיון ומטרה

“רגע התכנסות” היא מתודה קצרה לפתיחת שיעור בזום, שמטרתה להעביר את הסטודנטים ממצב של פיזור וחוסר קשב לנוכחות והשתתפות מיידית. במקום להתחיל ישירות בתוכן, מזמינים את הסטודנטים להגיב בצ'אט: במילה, במספר או באימוג'י שמתארים איך הם מגיעים לשיעור. מדובר בפעולה פשוטה מאוד, אך כזו שמפעילה את הסטודנטים כבר בדקות הראשונות ומייצרת מעבר אקטיבי לתוך השיעור.

איך עושים את זה בפועל?

בפתיחת השיעור מבקשים:

“כתבו בצ'אט מילה אחת שמתארת איך אתם מגיעים לשיעור היום”

או:

“סמנו באימוג'י - מה רמת האנרגיה שלכם עכשיו”

מומלץ להתייחס בקצרה ל-2-3 תגובות, לתת לגיטימציה ותחושת קבלה ולהתחיל בשיעור.

מה הכי מבלבל כאן?

רעיון ומטרה

"מה הכי מבלבל כאן?" היא מתודה קצרה ופשוטה, שמאפשרת לסטודנטים לבטא אי-בהירות בזמן אמת - בלי לחשוש ובלי להרגיש שהם "יחידים שלא הבינו". במקום לשאול "יש שאלות?", שאלה שלעיתים נענית בשתיקה, מזמינים את הסטודנטים לזהות דווקא את המקומות הלא ברורים. הנחת היסוד היא שבלבול הוא חלק טבעי מהלמידה - ובמיוחד בתקופות של עומס, סטרס ופיזור קשב. המטרה אינה לפתור את כל הקשיים, אלא לפתוח מרחב קצר שבו מותר לא להבין, ולדייק יחד את הנקודות המרכזיות.

טיפ קטן

כדאי לנרמל מראש את הבלבול, למשל: **"אם משהו לא ברור - זה בדיוק הזמן לכתוב. כנראה שאתם לא היחידים."** כך נוצרת השתתפות רחבה יותר, גם מצד סטודנטים שבדרך כלל לא שואלים שאלות.

איך עושים את זה בפועל?

עוצרים לרגע במהלך השיעור (או בסיום חלק מסוים) ושואלים:

"מה הדבר הכי לא ברור עד עכשיו?"

מבקשים מהסטודנטים לכתוב בצ'אט מילה, ביטוי או שאלה קצרה. אין צורך בהסברים ארוכים - עצם הניסוח כבר מסייע לארגן את החשיבה. לאחר מכן, בוחרים 1-2 נקודות שחוזרות על עצמן או נראות מרכזיות, ומתייחסים אליהן בקצרה. אין צורך "לכסות הכול". גם התייחסות חלקית מייצרת תחושת הקשבה ובהירות.

”תשובה בלי מילים”

רעיון ומטרה

”תשובה בלי מילים” היא מתודה קצרה ופשוטה, שמאפשרת לסטודנטים להשתתף ולהגיב, גם בלי לנסח תשובה מלאה.

במצבים של עומס, עייפות או קושי להתרכז, עצם הדרישה לכתוב משפט יכולה להוות חסם. לעומת זאת, תגובה באמצעות סימן אחד מאפשרת השתתפות מיידית, נגישה ולא מאיימת. המטרה היא לפתוח ערוץ תגובה מהיר, שמאפשר למרצה להבין מה קורה בקבוצה בזמן אמת, בלי לעצור את השיעור ובלי להעמיס על הסטודנטים.

איך עושים את זה בפועל?

תוך כמה שניות מתקבלת תמונת מצב רחבה של הקבוצה, גם כשמצלמות כבויות ואין תגובות קוליות.

הבנתי 	מבקשים מהסטודנטים להגיב בצ'אט באמצעות אימוג'י בלבד, בהתאם לשאלה או למצב:
לא הבנתי 	
מפתיע אותי 	
מעניין 	
מבולבל 	

“משפט מהחיים”

רעיון ומטרה

“משפט מהחיים” היא מתודה קצרה ופשוטה, שמחברת את התוכן הנלמד לעולם האישי של הסטודנטים, בלי להעמיס ובלי להיכנס לשיתוף עמוק. במקום להישאר ברמה תיאורטית בלבד, מזמינים את הסטודנטים לחשוב לרגע: איפה זה פוגש אותם? החיבור הזה, גם כשהוא קטן מאוד, מסייע להפוך את הלמידה למשמעותית יותר ולזכירה יותר. המטרה אינה לייצר דיון אישי או לחשוף חוויות מורכבות, אלא לאפשר נקודת חיבור קצרה ופשוטה בין הידע לבין החיים עצמם.

טיפ קטן

כדי לשמור על נוחות ובטחון, אפשר להדגיש שאין צורך לשתף משהו אישי מדי - גם דוגמה כללית או יומיומית היא מצוינת.

איך עושים את זה בפועל?

לאחר הצגת רעיון, מושג או דוגמה, מבקשים מהסטודנטים לכתוב בצ'אט: **“תנו דוגמה אחת מהחיים שלכם שמתחברת למה שדיברנו עליו”**. התגובה יכולה להיות קצרה מאוד, משפט אחד בלבד. ניתן לבחור 2-3 דוגמאות ולקרוא אותן בקצרה, או פשוט לאסוף את התגובות ולהמשיך הלאה.

"מה הייתי שואל עכשיו"

רעיון ומטרה

"מה הייתי שואל עכשיו?" היא מתודה קצרה שמחליפה את הדרישה מהסטודנטים "להבין" בדרישה הרבה יותר נגישה: לנסח שאלה. במקום לשאול "האם זה ברור?" או "יש שאלות?" מבקשים מהסטודנטים לעצור לרגע ולחשוב: אם הייתם צריכים לשאול שאלה על מה שנאמר עכשיו - מה היא הייתה? המטרה אינה לקבל שאלות "טובות" או "עמוקות", אלא לעודד עיבוד פעיל של החומר. לעיתים קרובות, דווקא ניסוח שאלה הוא שלב ביניים חשוב בהבנה, במיוחד במצבים של עומס או קשב נמוך.

טיפ קטן

אפשר לנרמל מראש: **"גם אם השאלה נשמעת לכם בסיסית, זה בדיוק המקום לכתוב אותה."** כך נוצר מרחב שבו גם אי-בהירות וגם סקרנות מקבלות מקום והלמידה הופכת פעילה יותר - גם בזום, גם בזמנים מורכבים.

איך עושים את זה בפועל?

לאחר הסבר של רעיון או מושג, מבקשים מהסטודנטים לכתוב בצ'אט: **"כתבו שאלה אחת שהייתם שואלים עכשיו על מה שהסברנו."** אין צורך לענות על כל השאלות. ניתן לבחור שאלה אחת או שתיים שמייצגות כיוונים שונים ולהתייחס אליהן בקצרה.

”רגע נשימה שלא מרגיש מביך”

רעיון ומטרה

”רגע נשימה שלא מרגיש מביך” הוא תרגיל נשימה קצר (30-60 שניות) שמכניס את הסטודנטים לרגיעה, בלי להפוך את זה ל”סדנת מיינדפולנס”. למה זה חשוב דווקא עכשיו? במצבי סטרס, המוח והקשב נפגעים, ויש ירידה ביכולת לחשוב ולהתרכז. נשימה איטית ומכוונת מפעילה את מערכת הרגיעה ומאפשרת חזרה ללמידה.

איך עושים את זה בפועל?

ניסוח מוכן למרצה:
”לפני שאנחנו
ממשיכים, ניקח
רגע קצר לאיפוס.
שתי נשימות עמוקות
שיעזרו לנו להתמקד:
שאיפה איטית
דרך האף...
נשיפה ארוכה
דרך הפה...
ועוד פעם אחת.”
זהו, ממשיכים.

- 1 לא קוראים לזה ”תרגיל נשימה”. במקום זה אומרים: ”בואו ניקח רגע לאיפוס לפני שממשיכים”.
- 2 מחברים ללמידה (לא לרגש): ”זה יעזור לנו להתרכז יותר טוב בחלק הבא”. ולא: ”כדי להירגע ולהרגיש טוב”.
- 3 נותנים הנחיה מאוד פשוטה (בלי עומס) ”שואפים לאט דרך האף... מוציאים אוויר יותר לאט דרך הפה... ועוד פעם אחת כזו”.
- 4 עושים יחד - לא משאירים אותם לבד. את/ה מוביל/ה בקול רגוע, בלי שתיקות ארוכות מדי.
- 5 קצר. תמיד קצר: 30-40 שניות זה מספיק. יותר מזה = מבוכה.